

לולב וערבה פרק רביעי סוכה

מד.

עין משפט
נר מצוה

יב א מיי פ"ז מהל' לולב
הלכה זו יח סמוג עשין
מד טוש"ע א"ח סי' תרנח
סעיף ב:
יג ב מיי שס הלכה כב:

רבינו חננאל

מרת'ה כל העם מוֹלִידִים
 לוֹא לְיִרְחָאן לְכַסֵּם וּמִשְׁנֵה
 אַחֲרָת לֵךְ הָעַם לֵךְ
 הַבֵּית, וְאִיקְוִאנָא וְלֹהֵא הוּא
 שְׂבִיבֵת הַמֶּקְדָּשׁ [קִישָׁן]
 וְהָא דִּתְנָן בְּכַסְּתָם בְּהוּא
 וְהוּא דִּרְעִנָא לֵךְ הַתְּרִיזִי
 בּוֹמֵן בֵּית הַמֶּקְדָּשׁ, וְהָא
 רִתְנָן בְּהִרָה בִּיקְשִׁי, בְּמִקְדָּשִׁי
 וְהָא דִּתְנָן בְּכַסֵּת בְּבִלְבִּיל
 זֹלָתָה יְרוּשָׁלַיִם, פִּי
 בְּשֹׂאֵר מִקְדָּשִׁי. וְעַל הַזֵּה
 בְּשֹׂאֵר הַמֶּקְדָּשׁ קִישָׁן, וְעַל הַזֵּה
 כִּסְסֵם לֵךְ שְׁמֵרֹתָ וְעַל
 יוֹלָם, כִּי אִלּוּ שְׂרָא שְׁחָל
 עָלֵינוּ, שֵׁנִי שְׂבִיבֵת לֵךְ
 עֶרְבָה, שְׂבִיבֵת בּוֹמֵן שִׁלָּא תִקְבְּעֵה
 הַשְּׂמֵר. יְרוּשָׁלַיִם ר' מִימֹן
 פִּקְדִּיל אֶלְיָהוּ דְּמַחְשְׁבִין
 הַיָּבֹן עֲדֻתְכֹן כִּי הֵיכִל
 וְלֹא תַעֲבֹדֵן לֹא תִקְעִינָא
 וְלֹא עֲרֵבְתָא שְׂבִיבֵת. וְהָא
 תִּתְקִין, עֲבֹדֵן תִּתְקִין עֶרְבָה
 שְׂבִיבֵת וְלֹא תַעֲבֹדֵן עֶרְבָה
 בְּשִׁבְתָּא. אִמֹר לֵךְ אֲלֵי
 לְרַבָּא אִמֹר שֵׁנָא לֹאִי
 וְעִבְרִינָא לֵךְ זֶכֶר לַמֶּקְדָּשׁ,
 וְאִמֹר שְׂבִיבֵת עֶרְבָה דִּלְמָא
 שְׂבִיבֵת, וְאִסְקִי לְרַבָּא דִּיאֵת
 לֵךְ עֵקֶר מִן הַתְּרִיזִי
 [בְּגִבְלוּלִי עִבְרִינָא לֵךְ זֶכֶר
 לַמֶּקְדָּשׁ, עֶרְבָה דִּלִּית לֵךְ
 עֵקֶר מִן הַתְּרִיזִי] בְּכַסְּתָם
 עֲרֵבְתָא בְּבִלְבִּיל, וְלֹא עִבְרִינָא
 לֵךְ זֶכֶר לַמֶּקְדָּשׁ. אִמֹר ר' יִי
 לֵךְ תַּחֲנִיט בְּעֵלֵי מוֹמִין
 בְּנִסְכֵּין בְּלֵךְ הָאֵלֹהִם לְוַלְבֹּד,
 כְּשִׁמְקִינָן בְּלֵךְ הָמוּבָה,
 לֵךְ דִּצְאָת כְּעִיבְרָה. אִמֹר
 יִי לֵךְ יִתְחַן מִן אִמִּי
 בְּנִטְלָה דִּלְמָא בּוֹקֶרֶת. פִּי
 עַל שְׁהוּ מִקְדָּשִׁי שְׂבִיבֵת
 עֲפָמִיט לְבִלְבִּל הִיָּה לֵךְ
 כְּשֹׂאֵר אִמֹר ר' אֶלְעִזָּר
 בְּרַאשׁ שְׁמֵרֹתָ, אֶלְעִזָּר
 מִן אִמְרֵה בְּעֵלֵי מוֹמִין
 דִּלְמָא בְּמִתְמִיטִים, פִּי שְׂכִין
 בְּשִׁנְיֹתָה בּוֹקֶרֶת אֶלְיָהוּ לֵךְ
 כְּהִינֵם בְּעֵלֵי מוֹמִין לְזוֹקֶפֶה
 עַל הַמּוֹבָה, שְׁמֵרֹתָה
 אִילּוּן לֵךְ כְּשִׁרָה, שְׂבִיבֵת
 הַמּוֹבָה, [פִּירוּשׁ תִּמְיִין,
 זוֹקֶפֶה, לְזֹמֶר הַתְּרִיזִי
 הַתְּמִימִים לֵךְ וּקְשִׁינָא אִמֹר ר'
 עַל עֲרֵבֵת שְׂבִיבֵת עֶרְבָה
 וַיִּסְתֹּךְ הָמִים לְחֶלֶת לְמִשְׁה
 מִסְתִּי. יְרוּשָׁלַיִם עֶרְבָה
 [הֵלֶכֶת לְמִשְׁה מִסְתִּי] וְעַל
 נֶאֱכָא אִשְׁוֹל אִמֹר עֶרְבָה
 מִן הַתְּרִיזִי. שְׂבִיבֵת
 [הֵלֶכֶת לְמִשְׁה מִסְתִּי] וְעַל
 כִּרְקִיבָא דֶּאֱמֵר [בְּשִׁנִּי
 וְנִסְתִּיכִים כְּשִׁי שְׂמִיכִי
 בְּשִׁבְעִי בְּמִשְׁטָט, מִסְתִּי
 יוֹד מִ"ם, מִיִּם. מִכָּאן
 מִן הַתְּרִיזִי] מִן הַתְּרִיזִי.
 אִימֹר ר' יִתְחַן אִמֹר עֶרְבָה
 לֵךְ נְבִיאִים הִיָּה לְזֹמֶר
 תְּבִיאִים הִירוֹ אֹתָהּ [נִינָא
 אֹתָהּ] לְעִשׂוֹת כִּי. ר' אֶלְעִזָּר
 הִישֵׁב בִּן לִי אִמֹר,
 מִנְהָ נְבִיאִים הִיָּה, לְזֹמֶר
 אֶלְיָהוּ בְּלֵךְ תִּתְקִין. [נִינָא:
 בְּלֵךְ הָאֹרֶתָ אֲבֵלִי תִתְקִין].
 וְאֶקְשִׁינָא אִמֹר יִי אֹהֵא
 ר' יִתְחַן הֵלֶכֶת לְמִשְׁה
 מִסְתִּי, פִּי רִיכֹן שְׂאֵלָה.
 לְמִשְׁה מִסְתִּי, אֶלְיָהוּ צִירֵי
 הָאֹרֶתָ נְבִיאִים וְתִקְוָנָם,
 וְהִלָּא מְהֻקֶּת עֲדֻתֹתָ
 וְפִרְקִי הִכִּי נִמְי, מִיָּה
 שְׂכָחָה וְחִזְרוּ הַנְּבִיאִים
 לְעִשׂוֹת לֵךְ לְעִשׂוֹת לְעִשׂוֹת

אמרי ידריהו נביא לא דחי. ל"ק מילי משופר דכפרישנא לעיל: **כהנים** בעלי מושים. ה"ה דהוה מזי למימר ופרועי ראש דמרוייהו אסירי אזי לאו משום ערבה דתמן פ"ק דכלים (מ"ט) בין האולם ולמזבח מקודש הימנו שאין בעלי מומין ופרועי ראש נכנסים לשם:

אמר ליה ר' יוחנן מי אמרה סלקא דעתיה דה"ק מי אמרה שהיא חוצה לדאורייתא ואתיא ודחיא מעלות דרבנן דלמא רבנן היא דלא דחינן מעלות דרבנן משום תמנתא דרבנן וכלך פריך ר' אליהו אמרה ומשני מי אמרש שהיא בנטיילה דלמא בזקיפה וכיון דאין מקיפין את המוצה ולא צעי אלא זקיפה בעלמא אחד זוקף ע"י כוון א"י בעלי מומין אפשר להו לזקוף בשאר ירכות ולא יכנסו צין האולם ולמוצח ואפי' תימצי לומר בנטיילה כדאסרינן לעיל דאורייתא צ"ל בזקיפה מי אמרה צבעלי מומין דלמא אין הלכה למשה מסיני אלא בתמימין הראוין לעבודה כמו שאין הלכה למשה מסיני צורים אלא צבהנים דבהא מודית מדלא אמרת וזיס נכנסין ולפי שטתה זו דפרי' דמעלה דרבנן היא קשה לאבא שאול דליק' (לעיל ד.ה.) ערבש של מוצח מדמתיב ערבי ארמאי צבהנים דלמא אפי' ישראל כמו ערבי דלולב וי"ל דשמא הקפת מוצח צבהנים ושאר ישראל צעורה בלא הקפה: **והאמר ר' יוחנן דרבנן אמרי דר' יהודה** ד"א. רב כהנא מתלמידי דרב היה ומבבל ברח לא"י לפני ר' יוחנן מחמת מדמתיב דרבנן פריך בפרק דרבא דצ"ק (דף קפ. וספ.) והוארן לו ר' יוחנן ללמה פסיקות וא"ר יוחנן לבני א"י סבור הייתי שהתורה שלכם שלא גליתם מארצכם לא היה לכם טירוף הדעת אבל ראיתי שהיא של בני בבל שאט"פ שגלו עמדה להם חכמת החרש והמסגר שגלו עס יכניה דכתיב הכל גבורים עושי במלחמה ותיניו צבדר עולם ובי מה גבורה עושים בני אדם המתוים בשלשלות של ברזל אלא שהיו גבורים במלחמתה של תורה אלמא לר' יוחנן לא נשתכחה תורה בגלות בבל כך פ' בקונטרס והקשה רבינו תם אטו מי לא אשכחן פ' הצינו (פסח קד. וספ.) גבי מנאפ' ש' כסחוס וחזרו ויסדוס ואלא פריך הכי ועוד אטו משום דהם בני תורה א"א שישתכחו תורת ערבה ורבינו מנחאל גרס דלטון אמר דלהון היא ומפרש רבינו תם שהיה ר' יוחנן אומר לתלמידיו שהיו לפניו מבבל אחד משלכם אומר דהוא היא משלכם היא ערבה כלומר שהיא דלתלמידים שצבבל וכן מ"ח שצבבל צעה דמיירי לבני א"י ור' יהושע צן בעי חזרו והשתא ניחא דפריך הכא תא נמי יחא פירק הנגרש (גיטין דף ז' וזורק (דף עט. עה.) גבי כנסי שטר חוב דר' חייא ורבינו עלו מבבל כדאמרין מבבל כמותו אומר דאתיא אפי' כר' ר' יוחנן ראש ישיבה דמוכח בהגהל חזקיה רבו ואע"ג דאשכחן בהקומץ צביסא וגגע טבול יוס צבחת מהן מהו מ"ח ניחא דלתלמידיו שצבבל היה אומר: **אבא הלוי תלת מילין סלקון מן גביון:** כאן

לדידהו נמיאל דחי. שלא לעשות ישראל אגודות אגודות ונראה כשמי תורות דלדידן לא דחי לולב שבת: בגבולין. מוליכין לבית הכנסת וכולהו בזמן הבית דהוו כולהו בארץ וסמוכים להיום "ד" ויודעים אימת הוקבע החדש אבל עתה משאכר בית המקדש אין לולב דוחה שבת אפי' לבני ח"י": דלא עבדינן לא שבת. אבל יום אחד מיהא עבדינן כדאמרין לקמן (עמוד ב) "בר"א בר דרזק והוא היה לאחר חורבן שהיה ר' דרזק אביו דימי ר' יוחנן בן זכאי ודימי ר"א ור' יהושע ור"ב היה כדאמרין בבכורות (ד' לו.) כלום חלקנו בין חזר לעם הארץ והוא היה השולל: אמרן. אליצא דמאן קאמר ערבה דרבנן. עיקר. יום אחד מיהא יש לו שורש אבל ערבה אין לה שום שורש מן התורה בגבולין: הכנים בעלי מומין. אף הם דוחקים ונכנסין להקיף ברגליהם וערבה גידם וא"ל להקיף שלא יכנסו בין האולם למזבח וכל השנה אסורים לייכנס שם כדאמרין משמחת כלים צנפס רבאשון: מי אמרה. השתא ס"ד

זכר למקדש ערבה
 שבעה זכר למקדש
 שאל האמר ^י ערבי
 ללולב ואחת למקד
 גמירי לה ^ז דא"ר אס
 נחוניא איש בקעת ב
 ערבה וניסוך המים ה
 אמר רב זביד משמיה
 עיקר מה"ת בגבולין
 למקדש ^ב ערבה דליר
 בגבולין לא עבדינן ש
 ר"ל כהנים בעלי מו
 ולמזבח כדי לצאת ב
 אמרה מי אמרה הא
 א"ר יוחנן משום ר' ^ג
 חורתן עשר נטיעות עו
 למשה מסיני אלא מי
 בוקיפה מי אמרה
 בתמימים אתמר ר' ^ד
 חד אמר ערבה יסוד
 מנהג נביאים תסתייב
 יסוד נביאים דא"ר ^ה
 יסוד נביאים הוא תס
 אבהו מי א"ר יוחנן ^ו
 ר' נחוניא איש בק
 נטיעות ערבה וניסוך
 מסיני ^ז אשתומם
 *שכחום וחזרו ויסדו
 ויהא"ר יוחנן דלכון
 נשכחה תורה גזלות צבל:
 דה"ק מי אמרה שהיא חוצה וקאמר
 ללאת זה די חוצה ולהכי פריך מאן
 אמרה בתמיה: מי אמרה ^א צנוינה.
 ותהא חוצת כהנים דקאמר ללאת:
 דלמא ^ב צוקיפה. וכנה אחד וצוקפה ע"י
 הכל ואין חוצה על כולם: יסוד
^ג נביאים הוא. תקנת נביאים אחרונים
 חגי זכריה ומלאכי שהיו ממתקני
 תקנות ישראל צאנשי כנסת הגדולה:
 מנהג. הנהיגו את העם ולא תקנו
 להם ונפקא מינה ללא צעיר צרכה
 לדינא למימר וזונו דאפילו צבל לא
 תסור לימא: ומי א"ר יוחנן. יסוד
 נביאים היא והא הלכה למשה מסיני
 היא: ^ד שחוס. גזלות צבל שחנו את
 התורה והאמות שחמקת וזו נשכחה
 לגמרי: וחזרו. נביאים אחרונים:
 ויסודם. ע"פ הדבור: והא"ר יוחנן
 דלכון אמרי דלכון היא. רב כהנא
 היה מתלמידי רב והיה חריף מאד
 וברח ללאי לפני ר' יוחנן מחמת
 מרדן ^א [שהרג לאדם אחד]. כדאמרין
 בפרק בתרא דר"ק ^ב (ד. קפ.) והולך
 לו ר' יוחנן לבמה ספיקות והיה
 אומר ר' יוחנן לנבי א"י סבור הייתי
 שתורה שלכם שלא גליתם מנארכס
 ולא היה לכם טירוף הדעת אבל
 ראיתי שהיא של בני צבל שאל"פ
 שגלו עמדה להם חממת החרש
 והמסגר שגלו עם יכניה כדכתיב
 (מ"ב ד) הכל גבורים עושי מלחמה
 ותניא צבדק עולם וכי מה גבורה
 עושיין צדיק אדם הנמוני כגלשלות
 של צבול אלא שגבורים היו במלחמתה
 של תורה אלמא ס"ל לר' יוחנן דלא

לחלמידי'ם שמה"י כדאשכחן לקמן (דף מ"ח.) רב חי"א ז"ר רב (אש"י)
לוי שיהי' מה"י דלמך מדליקין זה את הנר איירי לבני צבל וכן
ספיר דרבי יוחנן אדר' יוחנן דלמך יסוד נביאים ודלחון היא משמח
(פ"ד:) אמתי' דלילד יעשה טלנו הימנה ויחזור וימננו לו דלמך ודלחון
זה ור' יוחנן אמר אפי' תימא רבי דילכון אמרי' שאני הכא הואיל ו
לעיל בצוק פ"ק (דף כ.) וחוקיה בנו של ר' חי"א היה וא"ל ר' יוחנן
וקשה והלא חוקיה רבו של ר' יוחנן היה כדמוכח פרק אלו קשרים (ש
במ"א "ב"ק דף ק"א.) וכן גדול היה דמסרחו ליה בגיני' וסתמא לא
רעה (מנחות דף כ"ג:) וחס' דכשעלה רב כהנא אשכחינהו לבני ר' חי"א
צמח פמית' עלה וחס' דמי חוקיה ואחא צימ' ר' יוחנן כשאל ממנו
ר' יוחנן דלכון אמרי' אפי' תימא ר' ודכוותיה אשכח' פ' אין מעמידין

מסורת הש"ס

(א) [לעיל מג.], (ב) [כחובות]
סח: לה: צ"ק לה: צ"מ טו:
קי: צ"ב קטג.], (ג) [לעיל
לד.], (ד) לעיל לד. ע"ש
תענית ג: מו"ק ג: [זבחים
קי:], (ה) [שבת מז. מו"ק
ג: קדושין לט. חולין כא.],
(ו) צ"ק קיז:, (ז) [בס"א:
וסמורים לז"ד, (ח) רש"ל,

תורה אור השלם

1. וּלְקַחְתֶּם לָכֵם בָּיִם
וְהָאִשׁוּן פִּיר עֵץ הָדָר
כַּפַּת תְּמָרִים וְעֵנָף וְעֵץ
עֵבֶר וְעֵץ נָחַל
וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יי'
אֲלֵהֶיכֶם שְׁבַעַת יָמִים:
וּקְרָא כֹג מ
2. אָדִין דְּנִיאל דַּ שְׁמָה
בְּלִטְשָׁאצַּר אֲשׁוּמָם
כְּעָנָה דְּהָד וְרַעֲיָנָה
יִבְחֶלְנָה עֵנָה מִלִּמָּא
וְאָמַר בְּלִטְשָׁאצַּר הִלְמָא
וּפִשְׂרָא אַל יִבְחֶלְךָ עֵנָה
בְּלִטְשָׁאצַּר וְאָמַר מִרָה
הִלְמָא לְשִׁנְאָן קִמְרָה
לְעָרִי: דְּנִיאל דַּ שְׁמָה

הגהות הב"ח

(א) גמ' ח"ל חז"י לרבה
מאי שגא:

גליון הש"ס

גמ' שבחום וחזרו ויסדום.
שצת דף קד ע"א מגילה דף
ג ע"א:

מוסף רש"י

[illegible]

(א) ז"ל דילכון אמר וכ"כ התוס' להדיא כאן בד"ה והא בשם רבינו דגרס דילכון אמר.

לחן, ונתקיימה יסוד נביאים. תבכר די דברי ר' יוחנן שאמר יסוד נביאים היא, כלומר יסודה נביאים כי היא הלכה למשה מסיני קאמר. איני והאמר ר' יוחנן לחזקיה בנו של ר' חייא שהוא רב כהנא החכם שלכם שהוא בבלי אמר, דילוח היא. פי' החכם שלכם אמר לי כי ערבה מדרבנן היא ואינה לא יסוד נביאים ולא הלכה. ושנינו לא קשיא

(ב"ק ק"ז:).